

NOBEL MÜKAFATINA LAYIQ GÖRÜLMÜŞ GÖRKƏMLİ KİMYAÇILAR

A.N. Hümbətova

kimya müəllimi

XIX əsrin sonunda A.Nobel Avropanın məşhur ixtiraçısı və sənayeçisi kimi böyük nüfuza, maddi sərvətə və kapitalla malik idi. Məşhur İsveç mühəndis-kimyəçisi, ixtiraçısı və sənayeçisi Alfred Bernhurd Nobelin adı elm və texnika aləmində 130 ildən artıqdır ki, məlumdur. Son yüz ildən artıq bir dövrdə o, dünyada ən böyük mükafatın- Beynəlxalq Nobel mükafatının təsisçisi kimi tanınır. O, 1879- cu ildə Bakıda yaradılmış “Nobel qardaşları şirkətinin” təsisçilərindən və payçılarından biri idi. A.Nobel 1896- cı ildə vəfat edib. 1901-ci ildən bu ali mükafat hər il dekabrın 10- da A. Nobelın vəfatı günü təntənəli şərətdə iddiaçılara təqdim edilir. 2001- ci ilin dekabrında ilk Nobel mükafatının verilməsinin 100 illiyi tamam oldu. Son yüz ildə dünyanın 700- dən artıq alimi, ədəbiyyatçısı və sülh uğrunda mübarizi bu yüksək mükafata layiq görülmüşdür. 138 nəfər kimyaçı alim Nobel mükafatı almışdır. Stokholmdakı elmi- tədqiqat institutlarından biri A. Nobelın adını daşıyır.

Rəcəb Əliyev, Əyyub Əzizov “Kimya təliminin prinsipləri, üsulları və priyomları” kitabında (Bakı- 2002- il) qeyd etmişdilər ki, müəllim kimyanın tədrisi prosesində didaktik prinsipləri həyata keçirməklə, eləcə də ümumi və xüsusi metodik prinsiplərə istinad etməklə, yuxarıda qeyd edilmiş məqsədə, yəni, şagirdlərə tam, konkret, kifayət qədər dərin, dəqiq, aydın, sistemli, möhkəm və həqiqi bilik vermək məqsədinə nail ola bilər. Bunlarla yanaşı, şagirdlərin kimya fənninə marağını artırmaq, həvəsləndirmək üçün yüksək mükafata layiq görülmüş kimyaçılar haqqında məlumat vermək məqsəduyğundur.

Rotterdamda (1852- 1911) anadan olmuş, Hollandiya kimyaçısı Vant- Hoff Yakob Hendrik 1871- ci ildə Delftdəki Politexnik Məktəbi bitirmişdir. Leyden və Bonn Universitetlərində (F.Kekulenin yanında), Paris Ali Tibb məktəbində (Ş. Vürtsün yanında), Utrex Universitetində təhsilini təkmilləşdirmişdir. Fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsinə 1874- ildə almışdır. 1878- ildə professor elmi adını almışdır. 1896- 1911- ci illərdə Berlin Universitetlərində professor vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. 1901- ildə, kimyəvi dinamikanın qanunlarının kəşfinin böyük elmi əhəmiyyəti ilə əlaqədar olaraq, alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Nobel mükafatına layiq görülən ilk kimyaçı alim Vant- Hoff olmuşdur.

Fişer Emil German (1852- 1919), Eyskirxendə anadan olmuş, alman üzvi kimyaçısıdır. 1871- 1872- illərdə Bonn Universitetində professor F. Kekulenin

yanında təhsil almışdır. 1874- ildə Strasburq Universitetini bitirərək, professor A. Bayerin rəhbərliyi ilə elmi- tədqiqat işi aparmağa başlamışdır. 1879- ildə professor elmi adı almışdır. 1902- ci ildə alimə şəkərlə və purin qrupları ilə əlaqədar olan və mühüm elmi əhəmiyyət kəsb edən klassik işlərinə görə Nobel mükafatı verilmişdir.

Arrenius Svante Avqust (1859- 1927). İsveç fiziki- kimyaçısı, Upsal yaxınlığındakı Veyk adlı malikanədə doğulmuşdur. 1878- ildə Upsal Universitetini bitirmişdir. 1891- ci ildən Stokholm Universitetində çalışmışdır. 1895- ci ildə həmin Universitetin professoru, 1897- ci ildən isə rektor olmuşdur. Stokholmdakı Nobel İnstitutunun direktoru vəzifəsində isə 1905- 1927- ci illərdə işləmişdir. 1903- cü ildə alimə elektrolitik dissosiasiya nəzəriyyəsinin kimyanın inkişafındakı roluna görə Nobel mükafatı verilmişdir.

İngilis kimyaçısı və fiziki, (1852- 1916) Ramzay Uilyam (Qlazqoda doğulmuşdur), 1870- ci ilə qədər Qlazqo Universitetində, 1871- ildə isə Heydelberq və Tübingen Universitetlərində təhsil almışdır. 1872- ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi adını almışdır. 1872- 1880- cü illərdə Qlazqo Universitetində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Ramzay Uilyam, atmosferdə müxtəlif təsirsiz qazları kəşf etdiyinə və kimyəvi elementlərin dövrü sistemində onların yerini müəyyən etdiyinə görə 1904- cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman üzvi- kimyaçısı Bayer Adolf İohan (1835- 1917) Berlində doğulmuş, Heydelberq Universitetində R.Bunzinin, Berlin Universitetində F.Kekulenin yanında təhsil almışdır. 1858- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi adını almışdır. 1905- ci ildə A.Bayerə Üzvi boyalar və hidroaromatik birləşmələr üzrə həyata keçirdiyi kompleks tədqiqatlarla üzvi kimyanın, kimya sənayesinin inkişafındakı xidmətlərinə görə Nobel mükafatı verilmişdir.

Fransız kimyaçısı, Muassan Anri (1852- 1907), Parisdə doğulmuşdur. 1891- ci ildə Paris EA- nın üzvü, Paris Təbiət Tarixi Muzeyində və Ali farmakologiya məktəbində oxumuş, Sorbonnada təhsilini davam etmişdir. 1887- ci ildə Anri Muassan professor adı almışdır. Flüor elementinin sintezini müvəffəqiyyətlə başa çatdırmaq məqsədilə geniş həcmli tədqiqatlar həyata keçirdiyinə, laboratoriya və sənaye praktikasında tətbiq olunan elektrik peçi ixtira etdiyinə görə alim 1906- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman kimyaçısı Buxner Eduard (1860- 1917), Münhendə doğulmuş, Universitet bitirmişdir. 1888- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi adını almışdır. 1893- cü ildə Kilsk, 1896- cı ildə Tübingen Universitetlərinin, 1896- ci ildə Berlin Ali Kənd Təsərrüfatı Məktəbinin, 1909- cu ildə Breslau, 1911- ci ildə Vürsburq Universitetlərinin professoru olmuşdur. Biologiya- kimya sahəsində qiymətli tədqiqat işlərinə və toxuma xarici fermentasiyanı kəşf etdiyinə görə alim 1907- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Yeni Zelandiyanın Spring- Brokve (indiki Braytuoter) yaşayış məntəqəsində anadan olmuş, İngilis fiziki Rezerford Ernest (1871- 1937), Kraytçerçdə Yeni Zelandiya Universitetinin Konterberiyk kollecini 1894- cü ildə bitirmişdir. 1919- cu ildə Kembric Universitetinin professoru seçilmiş və Kavendiş laboratoriyasının direktoru işləmişdir. Kimyəvi elementlərin parçalanması və radioaktiv maddələrin kimyası sahəsində həyata keçirdiyi fundamental tədqiqatlara görə Ernest Rezerford 1908- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman fiziki- kimyaçısı, (1853- 1932) Riqada anadan olmuş, Ostvald Vilhelm Fridrix 1875- ci ildə Derpt Universitetini bitirmiş və həmin Universitetdə işləmişdir. 1887- 1906- cı illərdə Seypsid Universitetində professor vəzifəsində çalışmışdır. Kataliz sahəsində kimyəvi reaksiyaların sürəti və kimyəvi tarazlığın idarə edilməsinin əsas prinsiplərinin öyrənilməsi ilə əlaqədar həyata keçirdiyi mühüm tədqiqatlara görə alim 1909- cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

Keniqsberqdə (indiki Kalininqrada, Rusiya) (1847- 1931) anadan olmuş, alman üzvi kimyaçısı Vallax Otto 1869- cu ildə Gettingen Universitetini bitirmişdir. 1870- ci ildə Boan Universitetində işləmişdir. 1876- cı ildə professor elmi adı almışdır. Kimyanın və kimya texnologiyasının inkişafı sahəsindəki nailiyyətlərinə, eyni zamanda alitsiklik birləşmələrin sintezi və tədqiqi üzrə həyata keçirdiyi kompleks işlərinə görə 1910- cu ildə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Fransız kimyaçısı və fiziki, Varşavada (1867- 1934) anadan olmuş Skladovskaya- Kuri Mariya, 1894- cü ildə Paris Univrsitetini bitirmişdir. 1895- ci ildə Sənaye Fizikası və Kimyası məktəbində həyat yoldaşı P. Kuri ilə birlikdə laboratoriyasında işləmişdir. Paris Universitetində 1906- cı ildə professor vəzifəsində çalışmışdır. 1903- cü ildə alimə P. Kuri ilə birlikdə fizika sahəsində, 1911- ci ildə, kimyanın inkişafındakı görkəmli nailiyyətlərinə, radium, polonium elementlərinin kəşfinə, radiumun təbiətini müəyyən etdiyinə və onu metal halda alıb, xassələrini öyrəndiklərinə görə Nobel mükafatı verilmişdir.

Şerburda (1871- 1935) anadan olmuş, fransız üzvi kimyaçısı, Qrinyar Fransua Oqyust 1893- cü ildə Lion Universitetini bitirmişdir. 1900- 1909- cu illərdə həmin Universitetdə işləmiş, 1910- cu ildə professor adı almışdır. 23 cildlik “Üzvi kimya üzrə rəhbərlik”adlı kitabın nəşrinin əsasını qoymuşdur. 1912- ci ildə F. Qrinyar üzvi kimyanın sonrakı inkişafına zəmin yaratmış Qrinyar reaktivini kəşf etdiyinə və müvəffəqiyyətlə onu praktikada sınaqdan çıxardığına görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Karkasonda (1854- 1941) anadan olmuş, fransız kimyaçısı Sabatye Pol 1877- ci ildə Tuluza Ali Pedaqoji Universitetini bitirmişdir. 1881- ci ildə Bordo Universitetində, 1882- 1930- cu illərdə Tuluza Universitetində işləmişdir. 1884- cü ildə professor elmi adı almışdır. Narın dispers metalların iştirakilə üzvi maddələrin hidrogenləşməsini həyata keçirən orijinal metodlar işləyib

hazırlamaqla, üzvi kimyanın inkişafına stimullaşdırıcı təsir göstərdiyinə görə, 1912- ci ildə alim V. Qrinyarla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Müluzda (Elzas, Fransa) (1866- 1919), İsveçrə kimyaçısı Verner Alfred 1889- cu ildə Sürix Politexnik institutunu bitirmişdir. 1893- 1915- ci illərdə Sürix Universitetində professor vəzifəsində çalışmış, 1909- cu ildə Universitetin nəzdindəki Kimya İnstitutunun direktoru olmuşdur. 1913- cü ildə molekulda atom rabitələrinin xarakterinin öyrənilməsi sahəsindəki işlərinə və qeyri- üzvi kimyanın yeni sahələrinin kəşfi ilə əlaqədar həyata keçirdiyi tədqiqatlara görə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Laybaxda(indiki Lyublyana, Yuqoslaviya) anadan olmuş (1869- 1930), Avstriya analitik kimyaçısı və fizioloqu, Preql Fris 1894- cü ildə Qrats Universitetinin tibb fakültəsini bitirmişdir. 1894- 1910- cu illərdə həmin Universitetdə işləmişdir. 1904- cü ildə həkim – oftalmoloq peşəsindən əl çəkib, Berlin Universitetində (E. Fişerin yanında) kimyanın sirlərinə yiyələnmişdir. 1910- 1913- cü illərdə İnsbruk Universitetində tibbi- kimya üzrə professor vəzifəsində çalışmışdır. F. Preql 1913- cü ildə üzvi maddələrin mikroanaliz metodlarının hazırlanması sahəsində çoxillik tədqiqatlarına və kimya təcrübəsində həmin metodların tətbiqinə nail olduəuna görə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika kimyaçısı, Germantaunda (Pensilvaniya ştatı) (1868- 1928) anadan olmuş, Riçards Teodor Uilyam Harvard Universitetini bitirmişdir. 1888- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1889- cu ildən həyatının sonunadək Harvard Universitetində işləmişdir. 1901- ci ildə professor elmi adı almışdır. Bir çox kimyəvi elementlərin atom kütlələrini dəqiq təyin etdiyinə görə 1914- cü ildə T. Riçards Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Karlsruədə (1872- 1942) anadan olmuş, alman üzvi kimyaçısı Vilştetter Rixard Martin Münhen Universitetini bitirmişdir. 1894- cü ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi adını almışdır. 1902- ci ildə Münhen Universitetinin professoru olmuşdur. Bitki aləminin boyayıcı maddələrinin, xüsusən xlorofilin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdiyi kompleks tədqiqatlara görə 1915- ci ildə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Alman qeyri- üzvi kimyaçısı, Breslanda (indiki Vratslav) (1868- 1934) anadan olmuş, Haber Fris 1891- ci ildə Berlin Universitetini bitirmişdir. 1898- ci ildə professor elmi adı almışdır. 1911- 1933- cü illərdə Berlindəki Fiziki- kimya və Elektrokimya İnstitutunda direktor vəzifəsində çalışmışdır. Ammonyakı onun elementlərindən sintez etməsinə və bunu yarımənayə miqyasında müvəf- fəqiyyətlə həyata keçirdiyinə görə 1918- ci ildə alim Nobel mükafatı almışdır.

Brizendə (indiki Bomceзно, Polşa) (18640 1941) anadan olmuş, Alman fiziki və fiziki- kimyaçısı, Nernst Valter Fridrix 1883- 1887- ci illərdə Sürix, Qrats, Berlin və Vürsburq Universitetlərində oxumuşdur. 1890- 1905- ci illərdə Gettingen Universitetində işləmiş, 1891- ci ildə professor elmi adı almışdır.

Termokimya sahəsində həyata keçirdiyi mühüm tədqiqat işlərinə görə 1920 –ci ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

İngilis radiokimyəçisi, İstbornda (1877- 1956) anadan olmuş, Soddi Frederik 1898- ci ildə Oksford Universitetini bitirmişdir. 1919- 1936- cı illərdə Oksford Universitetində professor vəzifəsində çalışmışdır. Radioaktiv maddələrin kimyası və izotopların təbiəti və yaranması problemlərinin öyrənilməsi ilə əlaqədar həyata keçirdiyi mühüm tədqiqatlarına görə 1921- ci ildə alim Nobel mükafatı almışdır.

Aston Frensis Uilyam (1877- 1945) Xorbornda (Bermingem yaxınlığında) anadan olmuş, İngilis fiziki və kimyaçısı, 1903- 1908- ci illərdə Bermingem Universitetində ingilis fiziki C. Poyntingin yanında fəaliyyət göstərmişdir. 1945- ci ildə Nəzəri və Tətbiqi Kimya Üzrə Beynəlxalq İttifaqın atom kütlələri komissiyasının sədri vəzifəsində işləmişdir. Radioaktiv olmayan elementlərin çoxlu sayda izotoplarını kəşf etdiyinə və tam ədədlər qaydasını yaratdığına görə 1922- ci ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Vyanada (1865- 1929) anadan olmuş, avstriya fiziki- kimyaçısı Ziqmondi Rixard Adolf 1887- ildə Vyana Ali Texniki Məktəbini, 1889- cu ildə isə Münhen Universitetini bitirmişdir. 1903- 1907- ci illərdə Gettingen Universitetində üzvi və kolloid kimya üzrə professor vəzifəsində çalışmışdır. 1908- 1929- cu illərdə Gettingen Universiteti nəzdindəki qeyri- üzvi kimya institutunun direktoru olmuşdur. 1925- ci ildə R. Ziqmondiyə kolloid məhlulların heterogen təbiətini müəyyən etdiyinə və müasir kolloid kimyada mühüm əhəmiyyət kəsb edən orijinal metodlar işləyib hazırladığına görə Nobel mükafatı verilmişdir.

İsveç fiziki- kimyaçısı, Balboda (Evleborq dairəsi) (1884- 1971) anadan olmuş, Svedberq Teodor 1907- ci ildə Ujal Universitetini bitirmişdir. 1921- ci ildə professor elmi adı almışdır. Dispers sistemlər sahəsində mühüm tədqiqatlarına görə, S. Teodor 1926- cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Pforxtsxeymdə (Baden torpağı) (1877- 1957) anadan olmuş, alman üzvi- kimyaçısı və biokimyəçisi, Viland Henrix Otto 1896- cı ildə Münhen, 1897- ci ildə Berlin Universitetində, 1898- ci ildə Ştutqartdakı Ali Texniki Məktəbində təhsil almışdır. 1909- cu ildə professor adını almışdır. Çoxlu sayda öd turşularının sintezi və öyrənilməsi, habelə onların quruluşunun müəyyən edilməsi sahəsində kompleks tədqiqat işləri həyata keçirdiyinə görə 1927- ci ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Mançesterdə (1865- 1940) anadan olmuş, ingilis biokimyəçisi, Qarden Artur 1885- ci ildə Mançester Universitetini bitirmişdir. 1888- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1912- ci ildən London Universitetinin professoru olmuşdur. İngilis fiziki U. Beyslə 1906- cı ildə “Bioloji- kimya” jurnalını təsis etmişdir. Q. Eylər- Xelpinlə birlikdə 1929- cu ildə şəkərlərin fermentasiyası və bununla əlaqədar enzimlərin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm

tədqiqatlara görə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Məşhur riyaziyyatçı L. Eylerin nəslindən olan isveç biokimyəçisi, Eyler-Xelpin Hans Karl (1873- 1964) Ausburqda (Almaniya) doğulmuşdur. 1895- ci ildə Berlin Universitetini bitirmişdir. 1898- ci ildən Stokholm Universitetində (1906- cı ildən professor), 1938- 1948- ci illərdə üzvi kimya institutunda direktor olmuşdur. Şəkərlərin fermentasiyası və bununla əlaqədar enzimlərin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm tədqiqatlara görə 1929- cu ildə A. Qardenlə birlikdə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

1881- 1945- ci illərdə yaşamış, alman üzvi kimyaçısı və biokimyəçisi Fişer Hans Eygen Xexsdə doğulmuşdur. 1904- cü ildə Marburq Universitetini bitirmişdir. 1910- 1916- cı illərdə Münhendə işləmişdir. 1916- ci ildə professor elmi adını almışdır. Alimə 1930- cu ildə Nobel mükafatı verilmişdir. Alim bu mükafata qanın və bitkilərin rəngləyici maddələrinin quruluşunun öyrənilməsi işlərinə görə layiq görülmüşdür.

Alman- kimyaçı- texnoloqu Boş Karl (1874- 1940) Kölnə doğulmuşdur. 1894- 1896- cı illərdə Berlindəki Ali Texniki məktəbdə və Leypsid Universitetində təhsil almışdır. 1898- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1931- ci ildə F. Berqiusla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Bu mükafat onlara yüksək təzyiq metodlarını kimya texnologiyasında müvəffəqiyyətlə tətbiq etdiklərinə görə verilmişdir.

Qoldşmidendə (Breslau yaxınlığında) anadan olmuş (1884- 1949) alman kimyaçı- texnoloqu Berqius Fridrix Breslau və Leypsiq Universitetlərində oxumuşdur. 1907- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1931- ci ildə K. Boşla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Yüksək təzyiq metodlarını kimya texnologiyasında tətbiq etdiklərinə görə onlara bu mükafat verilmişdir.

Amerika fiziki və fiziki- kimyaçısı, Lenqmyur İrvinq (1881- 1957), Nyu-Yorkda doğulmuşdur. 1903- cü ildə Nyu- Yorkdakı Kolumbiya Universitetinin Dağ Məktəbini və Gettingen Universitetini bitirmişdir. 1906- cı ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. Səth hadisələrinin kəşfi və tətbiqi sahəsində həyata keçirdiyi mühüm elmi işlərə görə 1932- ci ildə alim Nobel mükafatı almışdır.

Uolkertonda (İndiana ştatı) doğulmuş (1893- 1981), amerika fiziki- kimyaçısı, Yuri Harold Kleyton 1917- ci ildə Montans Universitetini bitirmişdir. 1929- cu ildən Nyu- Yorkdakı Kolumbiya Universitetində fəaliyyət göstərmiş, 1934- cü ildə professor elmi adı almışdır. Elə həmin ildə yəni, 1934- cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Fransız fiziki, radiokimyəçisi və ictimai xadim, Jolio- Kuri Frederik (1900- 1958) Parisdə doğulmuşdur. 1923- cü ildə Paris Sənaye Fizikası və Kimyası məktəbini bitirmişdir. 1934- cü ildə süni radioaktivlik hadisəsini kəşf etmişdir. 1956- cı ildən Orsdakı Radium və Nüvə Fizikası laboratoriyasının rəhbəri

olmuşdur. Yeni radioaktiv elementlərin sintezi və öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri kompleks tədqiqatlara görə 1935- ci ildə İ.Jolio- Kuri ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

P.Kuri və M.Skladovskaya- Kuriinin qızı, Fransız fiziki, radiokimyəçisi və ictimai xadimi, Jolio- Kuri İren(1897- 1956) Parisdə doğulmuşdur. Paris Universitetini 1920- ci ildə bitirmişdir. F.Jolio- Kuri (həyat yoldaşı) ilə birlikdə yeni radioaktiv elementlərin sintezi və öyrənilməsi sahəsində birgə həyata keçirdikləri mühüm tədqiqatlara görə 1935- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Masstrixdə doğulmuş, (1884- 1966) Hollandiya fiziki və fiziki- kimyaçısı Debay Peter Yozef 1905- ci ildə Anxen Ali Texniki Məktəbini, 1910- cu ildə isə Münhen Universitetini bitirmişdir. Bir çox Universitetlərin professoru olmuşdur.

Dipol momentini, rentgenşüalarının və elektronların qazlarda difraksiyasını kəşf etməklə, məlekulların quruluşu haqqında elmin inkişafındakı görkəmli xidmətlərinə görə alimə 1936- cı ildə Nobel mükafatı verilmişdir.

İngilis üzvi kimyaçısı, Çorlidə (Lankoşir) (1883- 1950) doğulmuş Xeuors Uolter Norman 1903- 1906- cı illərdə Mançester Universitetində, 1906- 1910- cu illərdə isə Gettingen Universitetində təhsil almışdır. 1910- cu ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. Karbohidratların və C vitamininin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdiyi mühüm işlərə görə alim 1937- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

1911- ci ildə Sürix Universitetini bitirmiş, İsveçrə üzvi- kimyaçısı və biokimyəçisi, Karrer Paul (1889- 1971) Moskvada doğulmuşdur. 1918- ci ildən Sürix Universitetində professor, 1950- 1952- ci illərdə rektor, 1959- cu ildə isə fəxri professor vəzifəsində işləmişdir. 1928- ci ildə onun “Üzvi kimya kursu”adlı dərsliyi çapdan çıxmış, 13 dəfə yenidən nəşr olunmuş və bir çox dillərə tərcümə edilmişdir. 1937- ci ildə karotinoid və flavinlərin tədqiqi, eyni zamanda A və B vitaminlərinin öyrənilməsi ilə əlaqədar həyata keçirdiyi mühüm tədqiqat işlərinə görə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Vyanada doğulmuş (1900- 1967), alman kimyaçısı və biokimyəçisi, Kun Rixard 1922- ci ildə Münhen Universitetini bitirmişdir. 1926- cı ildə Sürix Ali Texniki Məktəbinin, 1929- cu ildə Heydelberq Universitetinin professoru olmuşdur. Karotinoidlər və vitaminlərin sintezi və xassələrinin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdiyi elmi işlərə görə alimə 1938- ci ildə Nobel mükafatı verilmişdir.

Alman üzvi kimyaçısı və biokimyəçisi, Bremerhafendə doğulmuş, (1903) Butenandi Adolf Fridrix Marburq və Gettingen Universitetlərində oxumuşdur. 1927- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi adını almışdır.1933- 1936- cı illərdə Dantsid Ali Texniki Məktəbində professor, 1956- 1972-ci illərdə Münhen

Universitetinin professoru olmuşdur. Cinsiyyət harmonlarının sintezi və tədqiqi sahəsində həyata keçirdiyi tədqiqat işlərinə görə alim 1939- cu ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. Lakin Hitler hakimiyyətinin təzyiqi ilə həmin mükafatdan imtina etməli olmuşdur. 10 il keçəndən sonra- 1949- cu ildə o, Nobel mükafatını almışdır.

1910- cu ildə Karlsruhe Ali Texniki Məktəbini bitirmiş, Vukovsrdada (Yugoslaviya) anadan olmuş (1887- 1976), İsveçrə üzvi kimyaçısı, Rujiçka Leopold Stefan 1923- cü ildə professor elmi adı almışdır. 1929- cu illərdə Hollandiyanın Utrext Universitetinin professoru olmuşdur. Polimetilenlər və ali terpenlərin sintezi, quruluşu və xassələrinin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdiyi kompleks tədqiqatlara görə 1939- cu ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Macar fiziki- kimyaçısı, radiokimyaçısı, Heveşi (Xeveşi) Dyerd (1885- 1966) Budapeştdə doğulmuş, 1908- ci ildə Budapeşt Universitetini bitirmişdir. Təhsilini Berlin və Freyburq Universitetlərində davam etdirmişdir. 1918- ci ildən Budapeşt Universitetinin professoru olmuşdur. Kimyəvi proseslərin öyrənilməsində nişanlanmış atomlar kimi izotopların tətbiqinə həsr olunan sisteməlik tədqiqatlara görə 1943- cü ildə alim Nobel mükafatı almışdır.

Alman fiziki və radiokimyaçısı, Frankfurt- Maynda doğulmuş (1870- 1968), Han Otto 1901- ci ildə Marburq Universitetini bitirmişdir. 1910- cu ildə Berlin Universitetində professor işləmişdir. Ağır nüvələrin bölünməsinə kəşf etdiyinə görə alim 1944- cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Helsinqforda (indiki Helsinki) anadan olmuş (1895- 1973), Fin biokimyaçısı, Virtanen Arturi İlmari 1916- cı ildə Helsinqfors Universitetini bitirmişdir. 1924- 1948- ci illərdə Helsinki Universitetində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. 1931- ci ildən isə həmin Universitetin professoru olmuşdur. Alim kənd təsərrüfatı və qida maddələrinin kimyası sahəsində tədqiqatlarına, xüsusən yemlərin konservləşdirilməsi metodlarını işləyib hazırladığına və praktikada tətbiq etdiyinə görə 1945- ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika biokimyaçısı, Kantonda (Ohayo ştatı) anadan olmuş (1887- 1955), Samner Ceyms Betçeller 1910- cu ildə Harvard Universitetini bitirmişdir. 1914- cü ildən Kornell Universitetinin Tibb kollecində assistent, 1929- cu ildən isə professor vəzifəsində çalışmışdır. Kristallik enzimlərin kəşfi və öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdiyi kompleks tədqiqatlara görə alimə 1946- cı ildə Nobel mükafatı verilmişdir.

Yonkersdə (Nyu- York ştatı) anadan olmuş (1891), amerika kimyaçısı, Nortrop Con Xouard 1912- ci ildə Kolumbiya Universitetini bitirmişdir. 1949- 1959- cu illərdə Berlindəki Koliforniya Universitetində professor kimi fəaliyyət göstərmişdir. Enzimləri və virus zülallarını təmiz halda almaq üçün həyata

keçirdikləri mühüm tədqiqatlara görə 1946- cı ildə alimə U.Stenli ilə birlikdə Nobel mükafatı verilmişdir.

Riçvildə (İndiana ştatı) 1904- 1971) doğulmuş, amerika biokimyəçisi və virusoloqu, Stenli Uendel Meridit 1929- cu ildə Urbandakı İllinoys Universitetini bitirmişdir. 1948- ci ildən Berlindəki Koliforniya Universitetinin professoru olmuşdur. Enzimler və zülal viruslarını təmiz halda aldıklarına görə 1946- cı ildə alim C. Nortrop və U.Stenli ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

İngilis üzvi kimyaçısı, Baffordda (Derbşir) (1866- 1975) anadan olmuş, Robinson Robert 1906- cı ildə Mançester Universitetini bitirmişdir. 1930- 1955- ci illərdə Oksford Universitetinin professoru kimi elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Məlum bitki məhsullarının, xüsusən alkaloidlərin tədqiqi ilə əlaqədar həyata keçirdiyi mühüm işlərinə görə 1947- ci ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Stokholmda (1902- 1971) doğulmuş, İsveç kimyaçısı Tizelius Arne Vilhelm 1925- ci ildə Ujal Universitetini bitirmişdir. 1928- ci ildə həmin Universitetdə işləmiş, 1938- ci ildən isə professor vəzifəsində çalışmışdır. Elektroforez və adsorbsiya analizi metodlarını yaratdığına, xüsusən, qan zərdabının zülal təbiəti ilə əlaqədar mühüm kəşflərinə görə 1948- ci ildə alim Nobel mükafatı almışdır.

Amerika fiziki- kimyaçısı, Niaqara- Foqşda (Kanada) (1895- 1982) anadan olmuş, Ciok Uilyam Frensis Berlindəki Kaliforniya Universitetini bitirmişdir. 1920- 1977- ci illərdə həmin Universitetdə (1934- cü ildən professor) fəaliyyət göstərmişdir. Kimyəvi termodinamika, maddələrin çox aşağı temperaturda halının öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdiyi mühüm tədqiqatlara görə alim 1949- cu ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Londonda (1910) doğulmuş, İngilis kimyaçısı və fiziki- kimyaçısı Martin Arçer Con 1932- ci ildə Kembriç Universitetini bitirmişdir. Ayırıcı xromotoqrafiya metodlarını kəşf etdiklərinə görə alim 1952- ci ildə R.Sinqlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Liverpulda (1914) doğulmuş, İngilis biokimyəçisi, Sinq Riçard Lourens 1936- cı ildə Kembriç Universitetini bitirmişdir. Ayırıcı xromotoqrafiya metodlarını kəşf etdiklərinə görə alimə 1952- ci ildə A. Martinlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman kimyaçısı, Vermsdə (1881- 1965) anadan olmuş, Ştaudinger German 1898- ci ildə Hall Universitetində, 1899- cu ildə Darmşadt Ali Texniki Məktəbində, 1900- cü ildə isə Münhen Universitetində oxumuşdur. 1903- cü ildə Halda fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1940- 1951- ci illərdə Yüksək mələküllü birləşmələr sahəsində mühüm tədqiqatlarına görə 1953- cü ildə Nobel mükafatı almışdır.

Portlenddə(1901) anadan olmuş, amerika fiziki və kimyaçısı, Polinq Laynus

Karl 1922- ci ilə qədər Oreqon Dövlət Kənd Təsərrüfatı kollecində və Pasadendəki Kaliforniya Texnologiya İnstitutunda oxumuşdur. 1925- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almış, həmin İnstitutda işləmişdir. 1931- ci ildən professor vəzifəsində çalışmışdır. Kimyəvi rabitənin təbiəti və onun mürəkkəb birləşmələrin quruluşunun təyini üçün tətbiq edilməsi ilə əlaqədar həyata keçirdiyi geniş miqyaslı tədqiqatlara görə 1954- cü ildə kimya sahəsində Nobel mükafatına, 1962- ci ildə isə Nobel Sülh mükafatına layiq görülmüşdür.

Amerika biokimyəçisi, Çikaqoda (1901- 1978) doğulmuş, Vinyo Vinset 1923- cü ildə İllinoys Universitetini, 1927- ci ildə isə Roçister Universitetinin Tibb məktəbini bitirmişdir. Kükürdün mühüm bioloji birləşmələrinin, xüsusən polipeptid hormonunun ilk sintezini həyata keçirdiyinə görə alim 1955- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Rus fiziki və fiziki- kimyaçısı, Saratovda (1896- 1986) anadan olmuş, Semyonov Nikolay Nikolayeviç 1917- ci ildə Petroqrad Universitetini bitirmişdir. 1928- ci ildən Leninqrad (indiki Sankt Peterburq) Politexnik İnstitutunda professor vəzifəsində çalışmışdır. Kimyəvi reaksiyaların mexanizminin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri kompleks tədqiqatlara görə 1956- cı ildə alim S.Xinşelvudla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Londonda (1897- 1967) anadan olmuş, ingilis fiziki- kimyaçısı, Xinşelvud Siril Norman 1920- ci ildə Oksford Universitetini bitirmişdir. 1921- 1964- cü illərdə həmin Universitetdə fəaliyyət göstərmiş, 1937- ci ildə professor elmi adı almışdır. Kimyəvi reaksiyaların mexanizminin öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri tədqiqatlara görə 1956- cı ildə alim N.Semyonovla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Qlazqo, Frankfurt- Mayn və Oksford Universitetlərində təhsil almış, ingilis qzvi kimyaçısı, Qlazqoda (1907) anadan olmuş, Todd Aleksander 1931- 1933- cü illərdə Oksford, 1944- 1977- ci illərdə Kembric Universitetinin professoru vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. Nukleotidlər və nukleotid koenzimlərin sintezi və xassələrinin öyrənilməsi sahəsindəki çoxillik tədqiqatlarına görə alim 1957- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

İngilis biokimyəçisi, Rendkombda (1918) anadan olmuş, Senqer Frederik 1939- cu ildə Kembric Universitetini bitirmişdir. 1941- ci ildən həmin Universitetdə fəaliyyət göstərir. Zülalların, xüsusən insulinin quruluşunun öyrənilməsinə həsr olunan tədqiqatlarına görə alim 1958- ci ildə Nobel mükafatı almışdır. DNT- nin ilkin quruluşunun müəyyən edilməsi sahəsində mühüm xidmətlərinə, nuklein turşularının, rekombinant DNT- nin biokimyəvi xassələrinin öyrənilməsi sahəsində fundamental tədqiqatlarına görə 1980- cı ildə alim ikinci dəfə U.Gilbertlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

1909- cu ildə Praqa Universitetində təhsil almış, Çex kimyaçısı, Praqada

(1890- 1967) anadan olmuş, Qeyrovski Yaroslav 1922- ci ildə Praqa Universitetində professor vəzifəsində çalışmış, 1950- 1967- ci illərdə Praqa Dövlət Polyaroqrafiya İnstitutunun direktoru olmuşdur. Polyaroqrafik analiz metodlarının yaradılması və inkişafı sahəsindəki xidmətlərinə görə 1959- cu ildə alimə Nobel mükafatı verilmişdir. Praqa Dövlət Polyaroqrafiya İnstitutuna 1964- cü ildə Y.Qeyrovskinin adı verilmişdir.

Qrand- Vallidə (Kolorado ştatı) (1908- 1980) anadan olmuş, amerika fiziki-kimyəçisi, Libbi Uillard Frank 1931- ci ildə Berlindəki Kaliforniya Universitetini bitirmiş, 1933- cü ildə elmlər doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1933- 1940- ci illərdə həmin Universitetdə, 1940- 1945- ci illərdə Nyu- Yorkdakı Kolumbiya Universitetində professor işləmişdir. Karbon- 14 izotopunun arxeologiya, geologiya, geofizika və elmin digər sahələrində, yaşın təyininə istifadə olunması üçün tətbiqi metodlarını işləyib hazırladığına görə 1960- cı ildə alim Nobel mükafatı almışdır.

Amerika biokimyəçisi, Sent- Polda (Minnesot ştatı) (1911) anadan olmuş, Kelvin Melvin 1931- ci ildə Miçiqaan Dağ- Mədən və 1935- ci ildə Minneapolisdəki Minnesot Universitetini bitirmişdir. 1947- ci ildə professor elmi adını almışdır. Karbon 4- oksidin bitkilər tərəfindən mənimsənilməsinin öyrənilməsi sahəsində mühüm tədqiqatlarına görə 1961- ci ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Komptonda (Berkşir) anadan olmuş (1917), ingilis biokimyəçisi, 1939- cu ildə Kembric Universitetini bitirmiş, Kendryu Con Kondern 1946- cı ildə həmin Universitetdə işləmişdir. Qlobulyar zülalların quruluşunun öyrənilməsi sahəsində mühüm işlərinə görə 1962- ci ildə alim M.Perutsla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

İngilis biokimyəçisi, Vyanada(1914) anadan olmuş, 1932- 1936- cı illərdə Vyana Universitetində təhsil almış, Peruts Maks Ferdinand 1936- cı ildən Kembric Universitetində işləmişdir. Qlobulyar zülalların quruluşunun öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm tədqiqat işlərinə görə 1962- ci ildə alimə C.Kendryu ilə birlikdə Nobel mükafatı verilmişdir.

Xelzedə (Kassel yaxınlığında) (1898- 1973) anadan olmuş, alman kimyəçisi Tsiqler Karl Valdemar 1920- ci ildə Marburq Universitetini bitirmişdir. 1927- 1936- cı illərdə Heydelberq Universitetində professor vəzifəsində çalışmışdır. Sadə doymamış karbohidrogenlərin katalitik polimerləşdirilməsi ilə üzvi makromolekullu birləşmələrin sintezi ilə əlaqədar fundamental metodların kəşfi və inkişaf etdirilməsi sahəsində xidmətlərinə görə 1963- cü ildə alimə C.Natta ilə birlikdə Nobel mükafatı verilmişdir.

İtalyan kimyəçisi, İmperiyada (1903- 1979) anadan olmuş, 1924- cü ildə Milan Politexnik İnstitutunu bitirmiş, Natta Culio 1925- 1933- cü illərdə həmin

İnstitutda işləmiş, 1927- ci ildə professor elmi adı almışdır. Sadə doymamış karbohidrogenlərin katalitik polimerləşdirilməsi ilə makromolekullu üzvi birləşmələrin sintezi sahəsində fundamental metodların kəşfi və inkişaf etdirilməsi ilə əlaqədar mühüm xidmətlərinə görə 1963- cü ildə alim K.Tsiqlerlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Misirdə (1910) anadan olmuş, İngilis kimyaçısı və biokimyəçisi, 1932- ci ildə Oksford Universitetini bitirmiş, Kroufut- Xoçkin Doroti həmin ildən Kembridcə Universitetində işləmişdir. Vitamin B- 12- nin və digər mühüm biokimyəvi obyektlərin rentgen- quruluş analizlə təyini ilə əlaqədar həyata keçirdiyi mühüm tədqiqatlarına görə 1964- cü ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

1936- cı ildə Massaçusets Texnologiya İnstitutunu bitirmiş, amerika üzvi kimyaçısı, Bostonda (1917- 1979) anadan olmuş, Vudvord Robert Berns 1937- ci ildən Harvard Universitetində işləmiş, 1950- ci ildə professor elmi adı almışdır. Üzvi sintez sahəsində görkəmli nailiyyətlərinə və mühüm elmi xidmətlərinə görə R.Vudvord 1965- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Nyuberiportda (Massaçusets ştatı) (1896- 1986) anadan olmuş, amerika fiziki- kimyaçısı, Malliken Robert Sanderson 1917- ci ildə Kembridcə Massaçusets və Çikaqo Universitetlərini bitirmişdir. 1921- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1921- 1923- cü illərdə Çikaqo, 1923- 1925- ci illərdə Harvard, 1926- 1928- ci illərdə Nyu- York Universitetlərində işləmişdir. Malekulyar orbitallar metodunun köməyi ilə kimyəvi rabitələrin və malekulların elektron quruluşunun öyrənilməsi sahəsində fundamental işlərinə görə alim 1966- cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman fiziki- kimyaçısı, Bokumda (1927) anadan olmuş, 1951- ci ildə Gettingen Universitetini bitirmiş, Eygen Manfred 1951- 1953- cü illərdə həmin Universitetdə işləmişdir. Çox qısa impulslarla malekulyar tarazlığın yerdəyişməsini həyata keçirməklə ultrasürətli kimyəvi reaksiyaların öyrənilməsi sahəsində mühüm tədqiqatlara görə alim 1967- ci ildə R.Norris və C.Porterlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Steynfortda (Yorkşir) (1920) anadan olmuş, ingilis fiziki- kimyaçısı, 1938- 1941- ci illərdə Lids və Kembridcə Universitetlərində təhsil almış, Porter Corc 1945- 1954- cü illərdə Kembridcə, 1955- 1963- cü illərdə Şeffild Universitetlərində işləmiş, 1963- cü ildə professor elmi adı almışdır. Ultrasürətli kimyəvi reaksiyaların öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm tədqiqatlara görə alim 1967- ci ildə R.Norris və M.Eygenlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

İngilis fiziki- kimyaçısı, Kembridcə (1897- 1972) anadan olmuş, 1925- ci ildə Kembridcə Universitetini bitirmiş və həmin Universitetdə işləmiş, Norris Ronald Corc 1937- ci ildə professor, 1965- ci ildə isə fəxri professor adına layiq görülmüşdür. Ultrasürətli kimyəvi reaksiyaların öyrənilməsi üzrə həyata keçirdikləri tədqiqatlara görə 1967- ci ildə alim C.Porter və M.Eygenlə birlikdə

Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

1925- 1928- ci illərdə Sürix Universitetini bitirmiş, amerika nəzəri- fiziki və fiziki- kimyaçısı, Osloda (1903- 1976) anadan olmuş, Onsaqer Lars 1933- cü ildən Yelsk Universitetində, 1945- 1972- ci illərdə Mayamidəki Florida ştatı Universitetində professor vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. Dönməyən proseslərdə öz adı ilə adlandırılan qarşılıqlı nisbətə kəşfinə və termodinamiki dönməyən reaksiyalara tətbiqini həyata keçirən mühüm elmi işlərinə görə alim 1968- ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

Heyvzənddə (1918) anadan olmuş, ingilis kimyaçısı, 1940- cı ildə Londondakı Kral Kimya Kollecinə bitirmiş, Barton Derek Harold 1953- cü ildən London Universitetində professor kimi fəaliyyət göstərmişdir. Konformasiya analizi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm tədqiqatlara görə alim 1969- cu ildə O.Xassellə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Norveç fiziki- kimyaçısı, Osloda (1897- 1981) anadan olmuş, 1920- ci ildə Oslo Universitetini bitirmiş, Xassel Odd 1925-1964-cü illərdə Oslo Universitetində işləmiş, 1934- cü ildən isə professor kimi elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Konformasiya analizi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm tədqiqatlara görə 1969- cu ildə alim D.Bartonla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. 1967- ci ildən onun şərəfinə Osloda Beynəlxalq Xassel mühazirələri keçirilir.

Parisdə (1906- 1987) anadan olmuş, argentina biokimyaçısı, Leluar Luis Frederiko 1932- ci ildə Buenos- Ayres Universitetini bitirmişdir. 1935- 1936- cı illərdə Kembric, 1962- ci ildən Buenos- Ayres Universitetinin professoru vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. Alim ilk şəkər nukleotidini kəşf etdiyinə, onun çəkərin çevrilməsində və mürəkkəb karbohidratların biosintezində rolunu öyrəndiyinə görə 1970- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Hamburqda (Almaniya) (1904) anadan olmuş, Kanada fiziki və fiziki- kimyaçısı, Hersberq Herxard 1927- ci ildə Darmştađı Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. 1935- 1945- ci illərdə Saskaçevan Universitetinin professoru olmuş, 1945- 1948- ci illərdə ABŞ- in Çikaqo Universitetində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Molekulların, xüsusən sərbəst radikalların elektron və fəza quruluşlarının öyrənilməsi sahəsindəki mühüm tədqiqatlarına görə 1971- ci ildə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Amerika biokimyaçısı, Monessəndə (1916) anadan olmuş, (Pensilvaniya ştatı), Anfinsen Kristian Bemer 1939- cu ildə Pensilvaniya Universitetini bitirmişdir. 1947- ci ildə Stokholm Nobel İnstitutunda, 1948- 1950 və 1962- 1963- cü illərdə Harvard Tibb Məktəbində fəaliyyət göstərmişdir. Fermentlər kimyası sahəsində həyata keçirdikləri kompleks tədqiqatlara görə 1972- ci ildə alim S.Mur və U.Staynla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Çikaqoda (1913- 1982) anadan olmuş, Amerika biokimyaçısı, Mur Stanford

1935- ci ildə Naşvilldəki (Tennesi ştatı) Universitetini bitirmişdir. 1939- cu ildən Nyu- Yorkdakı Rokfeller Tibbi Tədqiqatlar İnstitutunda işləmiş, 1952- ci ildən isə professor kimi fəaliyyət göstərmişdir. Fermentlər kimyası sahəsində həyata keçirdikləri tədqiqat işlərinə görə alim 1972- ci ildə Stayn və K.Anfinsonla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Nyu- Yorkda (1911- 1980) anadan olmuş, Amerika biokimyəçisi, Stayn Uilyam Xouard 1933- cü ildə Harvard Universitetini bitirmişdir. 1938- ci ildən Nyu- Yorkdakı Rokfeller Tibbi Tədqiqatlar İnstitutunda işləmişdir. Fermentlər kimyası sahəsində həyata keçirdikləri əsaslı tədqiqat işlərinə görə 1972- ci ildə alim S.Mur və K.Anfinsenlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman üzvi kimyaçısı, Solnedə (1918) anadan olmuş, Fişer Ernst Otto Münhen Ali Texniki məktəbini bitirmişdir. 1957- 1964- cü illərdə Münhen Universitetində işləmiş, 1964- cü ildən professor kimi elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Metal- üzvi birləşmələrin kimyası sahəsində həyata keçirdikləri kompleks tədqiqatlara görə 1973- cü ildə alim C.Uilkinsonla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Tomordendə (1921) anadan olmuş, ingilis üzvi- kimyaçısı, Uilkinson Cefri 1941- ci ildə Londondakı İmperiya Elm və Texnologiya kollecini bitirmişdir. 1951- 1955- ci illərdə Harvard Universitetində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmiş, 1956- cı ildən London Universitetinin professoru olmuşdur. Metal- üzvi birləşmələr kimyası sahəsində mühüm tədqiqat işlərinə görə 1973- cü ildə alim E.Fişerlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika fiziki- kimyaçısı, Sterlinqdə (1910- 1985) (İllinoys ştatı) anadan olmuş, Flori Pol Con 1931- ci ildən Kolumbusdakı Oqayo Dövlət Universitetində oxumuşdur. 1934- cü ildən fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1961- ci ildən Stanford Universitetində professor vəzifəsində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Polimerlər kimyası haqqında elmdə mühüm xidmətlərinə görə alimə 1974- cü ildə Nobel mükafatı verilmişdir.

Sarayevada (Yuqoslaviya) (1906) anadan olmuş, isveçrə kimyaçısı, Preloq Vladimir 1928- ci ildə Paris Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. 1950- ci ildə professor elmi adı almışdır. Üzvi molekulyar və reaksiyaların stereokimyası sahəsindəki tədqiqat işlərinə görə 1975- ci ildə C.Kornfortla birlikdə alim Nobel mükafatı almışdır.

İngilis üzvi- kimyaçısı, Sidneydə (Avstraliya) (1917) doğulmuş, Kornfort Con Uorkap 1939- cu ildən Sidney və Oksford Universitetlərində oxumuşdur. 1975- ci ildən Susseks Universitetində professor vəzifəsində çalışmışdır. Üzvi molekulyar və reaksiyaların öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri tədqiqat işlərinə görə 1975- ci ildə V.Preloqla birlikdə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Lipskomb Uilyam Nann Klivlenddə (1916) anadan olmuş, Amerika fiziki-

kimyaçısı, 1941- ci ilə qədər Kentuk Universitetində və Pasadendəki Kaliforniya Texnologiya İnstitutunda oxumuşdur. Fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsinə 1946- cı ildə almışdır. 1954- cü ildə professor adını almışdır. 1959- cu ildən Harvard Universitetində fəaliyyət göstərmişdir. Bor hibridləri və onların törəmələrinin quruluşu və rabitələrinin öyrənilməsi ilə əlaqədar mühüm tədqiqatlarına görə alim 1976- cı ildə Nobel mükafatı almışdır.

Belçika fiziki və fiziki- kimyaçısı, Moskvada (1917) doğulmuş, Priqojin İvan Romanoviç 1942- ci ildə Brüssel Universitetini bitirir və orada işləyir. 1947- ci ildə professor elmi adı almışdır. 1967- ci ildə Ostindəki (ABŞ) Texas Universitetinin Statik Mexanika və Termodinamika üzrə elmi- tədqiqat mərkəzinin direktoru vəzifəsində işləmişdir. Dönməyən proseslərin termodinamikası, xüsusən dissipativ quruluşlar sahəsində mühüm tədqiqat işlərinə görə alim 1977- ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

Mitçemdə (Surrey) (1920) anadan olmuş, ingilis kimyaçısı, Mitçel Piter Kembric Universitetini bitirmişdir. 1950- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1955- ci ilədək Kembric Universitetində, 1955- 1963- cü illərdə Edinburq Universitetində, 1964- cü ildə Kornuollda Qlinov Tədqiqat İnstitutunun elmi rəhbəri vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. Toxuma və hüceyrədə bioenergetik proseslərin tədqiqi sahəsindəki nailiyyətlərinə görə 1978- ci ildə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Amerika kimyaçısı, Londonda (1912) anadan olmuş, Braun Herbert Çarlz Çikaqo Universitetini bitirmişdir. 1943- cü ilə qədər orada işləmişdir. 1938- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1947- ci ildə Pardy (İndiana ştatı) Universitetində professor vəzifəsində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir. Mürəkkəb bor və fosfor tərkibli birləşmələrin üzvi sintezinin yeni metodlarını işləyib hazırladıqlarına görə 1979- cu ildə Q.Vittiqlə birlikdə alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Berlində (1897- 1987) doğulmuş, alman üzvi kimyaçısı, Vittiq Georq 1916- cı ildə Tübingen, 1923- 1926- cı illərdə Marburq Universitetində oxumuşdur. 1956- cı ildə Heydelberq Universitetində elmi fəaliyyət göstərmişdir. 1967- ci ildən fəxri professor adını almışdır. Mürəkkəb bor və fosfor tərkibli birləşmələrin üzvi sintezinin yeni metodlarını işləyib hazırladığına görə 1979- cu ildə alim H.Braunla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika biokimyaçısı, Bostonda (1932) anadan olmuş, Hilbert Uolter 1953- cü ildə Harvard Universitetini bitirmişdir. 1957- ci ildə Londonda Kembric Universitetində, 1957- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1957- ci ildə Harvard Universitetində fəaliyyət göstərmiş, 1968- ci ildən isə professor vəzifəsində çalışmışdır. DNT- nin ilkin quruluşunun müəyyən edilməsi sahəsində mühüm xidmətlərinə görə 1980- cı ildə alim F.Sengerlə birlikdə Nobel

mükafatına layiq görülmüşdür.

Nyu- Yorkda (1926) anadan olmuş, amerika biokimyəçisi , Berq Pol 1948- ci ildə Pensilvaniya Universitetini bitirmişdir. 1949- cu ildə professor adını almışdır. 1970- ci ildə Stanford Universitetində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərir. Nuklein turşularının, o cümlədən rekombinant DNT- nin biokimyəvi xassələrinin öyrənilməsi sahəsində tədqiqatlar həyata keçirdiyinə görə alim 1980- cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Yapon kimyaçısı, Nara (1918) prefekturasında anadan olmuş, Fukui Kendi 1941- ci ildə Kioto Universitetini bitirmişdir. Həmin Universitetdə də elmi fəaliyyət göstərir. 1951- ci ildə professor adını alır. Kimyəvi reaksiyaların mexanizmi nəzəriyyəsinin inkişafındakı mühüm xidmətlərinə görə 1981- ci ildə alim R.Hofmanla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür. 1983- cü ildən Yaponiya EA- nın üzvüdür.

Zloçevdə (1937) (Polşa) anadan olmuş, amerika kimyaçısı Xofman Rauld 1958- ci ildə Kolumbiya Universitetini bitirmişdir. 1965- ci ildən Kornell Universitetində çalışmış, 1968- ci ildə professor adını almışdır. Kimyəvi reaksiyaların mexanizmi nəzəriyyəsinin inkişafı sahəsində xidmətlərinə görə alim 1981- ci ildə K.Fukui ilə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman üzvi kimyaçısı, Hamburqda (1876- 1954) anadan olmuş, Dels Otto Raul 1899- cu ildə Berlin Universitetini bitirmişdir. 1906- cü ildə professor elmi adı almışdır. 1916- cü ildən Kilsk Universitetinin professoru vəzifəsində çalışmışdır. 1950–ci ildə K.Aldərlə birlikdə, alimien sintezinin kəşfi və onun tətbiqi ilə əlaqədar həyata keçirdikləri tədqiqatlara görə Nobel mükafatı almışdır.

Kenişxyuttda (indiki Xojuv, Polşa) (1902- 1958) anadan olmuş, alman üzvi kimyaçısı Alder Kurt Kilsk Universitetində, O.Dilsin yanında təhsil, 1926- cü ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1934- cü ildən həmin Universitetin professoru olmuşdur. 1940- cü ildə Köln Universitetinin Kimya İnstitutunun direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Dien sintezinin kəşfi və onun praktikada tətbiqi ilə əlaqədar həyata keçirdikləri tədqiqatlara görə 1950 –ci ildə alim Dilslə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika fiziki, Redondo- Biçdə (Koloroda ştatı) (1907) doğulmuş Makmillan Edvin Mattison 1923- cü ildə Pasadendəki Kaliforniya Texnoloji İnstitutunu və Prinston Universitetini bitirmişdir. 1933- 1973- cü ildə Berlindəki Kaliforniya Universitetində işləmişdir. 1946- 1973- cü illərdə professor, 1951- ci ildə alim Q.Siborqla birlikdə transuran elementinin (plutonium) kimya sahəsindəki kəşflərinə görə Nobel mükafatı almışdır.

İşpeminqdə (Miçiqaş ştatı) (1912) anadan olmuş, amerika kimyaçısı və radiokimyəçisi, Siborq Qlen Teodor 1934- cü ildə Los- Ancelesdəki Kaliforniya Universitetini bitirmişdir. 1958- 1961- ci illərdə həmin Universitetin professoru olmuşdur. 1951- ci ildə alim E.Makmillanla birlikdə transuran elementlərin

(plutonium və.s.) kimyası sahəsindəki mühüm kəşflərinə görə Nobel mükafatı almışdır.

İngilis kristalloqrafı, Yohannesburqda (Cənubi Afrika Respublikası) (1926) anadan olmuş, Kluq Aaron Yohannesburq və Keyptaun Universitetlərində oxumuşdur. 1962- ci ildən Kembric Universiteti nəzdindəki Tibbi Tədqiqatlar şurasının molekulyar biologiya Laboratoriyasında elmi işçi, 1986- cı ildən həmin laboratoriyanın direktoru vəzifəsində çalışır. 1982- ci ildə kristalların elektron mikroskopiyası və bioloji mühüm nukleoprotein komplekslərinin quruluşunun kəşfi sahəsindəki mühüm işlərinə görə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Saskatunda (Kanada) (1915) anadan olmuş, amerika kimyaçısı, Taube Henri 1937- ci ildə Riçandakı Saskaçevan Universitetini bitirmiş, sonra isə ABŞ- şa gedərək Berlindəki Kaliforniya Universitetində oxumuşdur. 1946- 1962- ci illərdə Çikaqo Universitetində, 1952- ci ildə isə professor işləmişdir. Elektron köçürülməsi ilə baş verən reaksiyaların, xüsusən bəzi metal komplekslərində həmin hadisə ilə əlaqədar reaksiya mexanizminin öyrənilməsi sahəsində mühüm işlərinə görə alim 1983- cü ildə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika bioüzvi- kimyaçısı, Fort- Uerddə (1921) (Texas ştatı) anadan olmuş, Merrifild Robert Bryus 1943- cü ildə Los- Ancelesdəki Kaliforniya Universitetini bitirmişdir. Həmin ildə Nyu- Yorkdakı Rokfeller Universitetində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərir. 1966- cı ildə professor elmi adını almışdır. 1984- cü ildə bərk fəzalı kimyəvi sintez metodunu işləyib hazırladığına görə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

1918- ci ildə Nyu- Yorkda doğulmuş, amerika fiziki- kimyaçısı, Karl Cerom 1938- ci ildə Harvard Universitetini bitirmişdir. 1943- cü ildə Miçiqan Universitetində fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1947- ci ildə Vaşinqtonda ABŞ Hərbi- dəniz Donanmasınının Tədqiqat laboratoriyasında işləyir. 1985- ci ildə kristalların quruluşunun birbaşa əyani metodlarının işlənilib hazırlanmasında görkəmli nailiyyətlərinə görə Q.Xaupmanla birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika kristalloqrafı, 1917- ci ildə Nyu- Yorkda anadan olmuş, Xaupman Herbert Aaron Kolumbiya Universitetində oxumuşdur. 1955- ci ildə Merilend Universitetində fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1972- ci ildən Buffola Tibbi Mərkəzinin iş rəhbəri və vitse- prezidenti vəzifəsində çalışır. Kristalların quruluşunun birbaşa təyini metodlarının hazırlanmasında görkəmli nailiyyətlər qazandıqlarına görə 1985- ci ildə alim C.Karla birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

San-Xosedə (1932) (Kaliforniya ştatı) doğulmuş, amerika kimyaçısı, Xerşbax Dadli Robert 1954- cü ildə Stanford və Harvard Universitetini bitirmişdir. 1958- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1963- cü ildə

Harvard Universitetində professor vəzifəsində fəaliyyət göstərmişdir. Elementar kimyəvi proseslərin dinamikasının öyrənilməsi sahəsində mühüm tədqiqat işlərinə görə alim 1986- cı ildə Y.Li və C.Polyani ilə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika kimyaçısı, Li Yan (1936) Sinçjuda (Tayvan) anadan olmuş, Kaliforniya Universitetini bitirmişdir. 1965- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi, 1974- cü ildə professor elmi adı almışdır. Kaliforniya Universitetində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərmişdir.1986- cı ildə D.Xerşbax və C.Polyani ilə birlikdə elementar kimyəvi proseslərin dinamikasının tədqiqi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm işlərə görə Nobel mükafatı almışdır.

Kanada kimyaçısı, Berlində (1929) doğulmuş, Polyani Con Çarlz professor Maykl Polyaninin oğludur. 1949- cu ildə Mançester Universitetini bitirmişdir. 1952- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1956- cı ildən Toronti Universitetində, 1962- ci ildən isə professor kimi fəaliyyət göstərmişdir. 1986- cı ildə D.Xerşbax və Y.Li ilə birlikdə elementar kimyəvi proseslərin öyrənilməsi sahəsində mühüm tədqiqat işlərinə görə Nobel mükafatı almışdır.

Pusonda (Koreya Respublikası) (1904- 1989) anadan olmuş, amerika kimyaçısı, Pedersen Çarlz 1927- ci ildə Massaçusets Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. 1927- 1929- cu illərdə Uilmiştondakı (Delaver ştatı) “Düpon” firmasında kimyaçı- tədqiqatçı kimi fəaliyyət göstərmişdir.”Sahib- qonaq” tipli malekulyar komplekslərin kimyasının inkişafında mühüm xidmətlərinə görə alim 1987- ci ildə D.Kram və J.Lenlə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Çesterdə (Vermont ştatı) (1919) anadan olmuş,amerika üzvi kimyaçısı, Kram Donald Ceyms 1941- ci ildə Floridadakı Rollins kollecini, 1942- ci ildə Nebraska ştatı və Harvard Universitetini bitirmişdir. 1947- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. Elə həmin ildə, yəni 1947- ci ildə Los- Ancelesdəki Kaliforniya Universitetində, 1956- cı ildən isə professor kimi elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərir. 1987- ci ildə alim, makroheterotsiklik birləşmələrin öyrənilməsi sahəsində mühüm işlərinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Fransız kimyaçısı, Rosemdə (Aşağı Reyn departamenti) (1939) anadan olmuş, Len Jan- Mari Pyer 1960- cı ildə Strasburq Universitetini bitirmişdir. 1963- 1979- cu illərdə Strasburq Universitetində elmi fəaliyyət göstərmişdir. 1970- ci ildə professor elmi adı almışdır. 1987- ci ildə alim, C.Pedersenlə birlikdə, “Sahib- qonaq” tipli malekulyar komplekslər əmələ gətirən makroheterotsiklik birləşmələrin kimyasının inkişafında görkəmli xidmətlərinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Alman biokimyaçısı və biofiziki, Münhendə (1943) doğulmuş, Dayzenhofer Yohan 1971- ci ildə Münhen Texniki Universitetini bitirmişdir. 1988- ci ildə Dallasdakı Texas Universitetinin Tibb İnstitutunda fəaliyyət göstərir. Fotosintetik reaksiya mərkəzinin üçölçülü quruluşunu təyin etdiklərinə görə 1988- ci ildə alim R.Xuber və X.Mixellə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Münhendə (1973) anadan olmuş, alman biokimyəçisi, Xuber Robert 1960-cı ildə Münhen Texniki Universitetini bitirmişdir. Martinsriddəki M.Plank adına Cəmiyyətin Biologiya İnstitutunda işləyir. 1978- ci ildə həmin İnstitutda direktor vəzifəsində çalışır. 1988- ci ildə Y.Dayzenhofer və X.Mixellə birlikdə fotosintetik reaksiya mərkəzinin üçölçülü quruluşunu müəyyən etdiklərinə görə alim Nobel mükafatı almışdır.

Çikaqoda (1947) anadan olmuş, amerika kimyaçısı, Çek Tomas Kaliforniya Universitetini bitirmişdir. 1975- ci ildə fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1980- cı ildə Kolorad Universitetində professor vəzifəsində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərir. 1989- cu ildə ribonuklein turşularının fermentativ aktivliyini kəşf etdiklərinə görə S.Oltmenlə birlikdə alim Nobel mükafatı almışdır.

Amerika kimyaçısı, Monrealda (1939) anadan olmuş, Oltmen Sidni Massaçosets Texnologiya İnstitutunu bitirmişdir. Kolorad Universitetində fəlsəfə doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. 1971- ci ildə Yels Universitetində professor vəzifəsində elmi- pedaqoji fəaliyyət göstərir. Ribonuklein turşularının aktivliyini kəşf etdiklərinə görə 1989- cu ildə T.Çeklə birlikdə alim Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Kori E.D. (1930) İngilis üzvi kimyaçısı, üzvi sintezin nəzəriyyə və metodologiyasını inkişaf etdirdiyinə görə alim 1990- cı ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

İsveçrə kimyaçısı Ernest Riçard. R.v(1933) nüvə- maqnit rezonansı (NMR) spektroskopiyasının metodologiyasını inkişaf etdirdiyinə görə 1991- ci ildə Nobel mükafatı almışdır.

Kimyəvi sistemlərdə elektronların köçürülməsi (keçilməsi) sahəsində fundamental işlərinə görə, Kanada kimyaçısı (1923) Markus Rudolf A. 1992- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

1993- cü ildə polimer nüvə eaksiyalarını (PNR) kəşf etdiyinə görə Amerika kimyaçısı Mallis Kari B. (1944) İngilis kimyaçısı Maykl Smitlə birlikdə Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər.

Oliqonukleotidlərin sintezi və tədqiqi sahəsindəki mühüm işlərinə görə 1993- cü ildə İngilis kimyaçısı Smit Maykl (1932), Amerika kimyaçısı Kari Mallislə birlikdə Nobel mükafatı almışdır.

Amerika kimyaçısı Olax Corc A. (1927) karbokation kimyası sahəsindəki mühüm işlərinə görə 1994- cü ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Atmosfer kimyası, xüsusən ozonun əmələ gəlməsi və dekompozisiyası sahəsində həyata keçirdikləri mühüm tədqiqat işlərinə görə 1995- ci ildə eyni vaxtda Niderland kimyaçısı Kritzen Pol.C. (1933), almaniyanın Meyns Plank Kimya İnstitutunun əməkdaşı, Amerika kimyaçısı, Kembriçdəki Massaçosets Texnologiya İnstitutunun professoru, Malina Mario C. (1943) və Amerika

kimyaçısı, İrvinqdəki Kaliforniya Universiteti Kimya departamentinin əməkdaşı Roland Servud.F. (1927) Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Təmiz karbonun (adi karbon və almazdan fərqli olaraq) yeni- üçüncü quruluşunu kəşf etdiklərinə görə 1996- cı ildə Amerika kimyaçısı Kerd Robert F. (1929), İngilis kimyaçısı Kroto Harold (1933) və Amerika kimyaçısı Smelli Riçard E. (1936) Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər. Həmin quruluşda atomların sferik formaya malik olduğu müəyyən edilmiş və onlar filleronlar adlandırılmışdır.

Los- Anjelesdəki Kaliforniya Universitetinin professoru, Amerika üzvi kimyaçısı Bayer Pol Con (1918), Skoy Cens.S. (1918) Danimarka alimi, Danimarkanın Aarxus Universitetinin professoru, İngilis bioloji- üzvi kimyaçısı Uolker Con E. (1941) Kembriçdəki Bioloji tədqiqatlar Şurasının malekulyar-biologiya laboratoriyasının elmi işçisi, adenazin trifosfat (ATF) turşusunun sintezinə imkan verən enzimatik mexanizmin mahiyyətini izah, habelə Natk + ATP ion- daşıyıcı enzimini ilk dəfə kəşf etdiklərinə görə 1997- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər.

1923- cü ildə anadan olmuş, amerika fiziki- kimyaçısı, Koxn Uolter Santa Bararadakı Kaliforniya Universitetinin professoru olmuşdur. 1998- ci ildə alim funksional sıxlıq nəzəriyyəsini inkişaf etdirdiyinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

İngilis nəzəri kimyaçısı, 1925- ci ildə anadan olmuş, Popl Con A.Evanstondakı Şimal- Qərb Universitetinin professoru olmuşdur. Kvant kimyasında tətbiq olunan müasir hesablama metodunu işləyib hazırladığına və inkişaf etdirdiyinə görə alimə 1998- ci ildə Nobel mükafatı verilmişdir.

1935- ci ildə anadan olmuş, Amerika kimyaçısı, Kaliforniya Ştatındakı Texnologiya İnstitutunun professoru, Zevaye Əhməd X. zülallarda malekul daxili siqnalların mövcudluğunu və onların hüceyrədə toplanması və yerdəyişməsinin bioloji idarə olunması qanunauyğunluğunu kəşf etdiyinə görə, 1999- cu ildə Nobel mükafatı almışdır.

1927- ci ildə anadan olmuş, Amerika kimyaçısı, Modlarmid Alan, 1936- cı ildə anadan olmuş, Amerika kimyaçısı, Heerker Alan və 1936- cı ildə anadan olmuş, Yapon kimyaçısı, Şirakava Hidek polimer malekulların nəql olunma müxtəlifliyinin xüsusiyyətlərini müəyyən etdiklərinə görə, hər üç alim 2000- ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

Amerika kimyaçısı Houles S.Vilyam (1917) və Yapon alimi Noyori Rioji (1938) Xiral quruluşlu üzvi maddələrin katalitik hidrogenləşdirilməsi, Amerika kimyaçısı Barri Şoples (1948) Xiral quruluşa malik digər maddələrin katalitik oksidləşdirilməsi sahəsində həyata keçirdikləri mühüm tədqiqat işlərinə görə 2001- ci ildə hər üç alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

2002- ci ildə Amerika kimyaçısı Con Feni və Yaponiya kimyaçısı Koiti

Tanaka bioloji üzvi makromolekulların quruluşunun öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdikləri qiymətli tədqiqat işlərinə görə, İsveçrə kimyaçısı Kurt Vitrix isə bioloji makromolekulların məhlulda üçölçülü quruluşlarını təyin etmək üçün YMR- spektroskopiyaya metodunu tətbiq etdiyinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər.

2003- cü ildə Raderik Makkinon, Piter Eqr ion kanallarının quruluşunu və mexanizmini öyrəndiyinə görə Nobel mükafatı verilmişdir.

Laron Çexanober, Avram Qerşko, Urvin Rouz zülalların ikiqat deqorodasiyasını öyrəndiklərinə görə 2004- cü ildə hər üç alimə Nobel mükafatı verilmişdir.

Riçard Şrok, Uv Şoven və Robert Qrabbs üzvi sintezdə metatezis üsulunun inkişafına verdikləri tövhəyə görə 2005-ci ildə Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər.

Rodjer Kornberq eukariot transkripsiyalarının malekulyar əsaslı işinə görə 2006- cı ildə Nobel mükafatı verilmişdir.

2007- ci ildə Qerxard Ertl bərk cismin səthində kimyəvi prosesləri öyrəndiyinə görə Nobel mükafatı almışdır.

Osamu Simomura, Martin Çalfi, Rodjer Tisen 2008- ci ildə yaşıl fluoresesent zülalın kəşf olunmasına və inkişaf etdirilməsinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər.

Venkatraman Ramakrişnan, Tomas Steyç, Ada Yonat 2009- cu ildə ribosomların funksiya və quruluşlarının tədqiqinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər.

Riçard Xek, Eyiti Neqisi, Akura Sudzuki 2010- cu ildə üzvi sintezdə palladium katalizatorların tətbiqinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdülər.

2011- ci ildə Dan Şextman kvazikristalların kəşfinə görə Nobel mükafatına layiq görülmüşdür.

2012- ci ildə Robert Lefkoviç və Brayən Kovilka G- zülallara qoşulmuş reseptorların tədqiqinə görə Nobel mükafatı ilə təltif olunmuşdular.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Ə.Xəlilov, Ə.Əzizov. Kimyanın tarixinə dair materiallar. Bakı Universitetinin nəşriyyatı. Bakı- 1999.
2. В.М. Тютюнник. Лауреаты Нобелевской премии по химии. 1901-1017- год. Биографический указатель. Тамбов. 1989.
3. В. Чолаков. Нобелевские премии; ученые и открытия. Москва, издательство мир, 1986.
4. Ə. Xəlilov. Əsrin böyük kəşfləri. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, Bakı : 1982.

A.N. Humbatova

Химики достойные которые заслужили Нобелский премии

АННОТАЦИЯ

В статье, интеллектуальных способностей студента, с учетом интереса, чтобы научить его основам химических науки, независимого и творческого мышления, и привлечь их к сознательному выбору профессии данного метода.

A.N. Humbatova

The chemists which to respect the Nobel premium

ANNOTATION

In the article, the students intellectual capabilities, taking into account the inclination and interest, to teach him the basics of science and identity as a form of society to develop an effective, common culture and patriotic citizen, and bring them to the conscious choice of profession given method.

Açar sözlər: təlimin məqsədləri, yaradıcı təfəkkür, yeniyetmələrin elmi dünyagörüşü, şagird şəxsiyyətinin formalaşdırılması, fəndaxılı inteqrasiya, təhsilin forma və metodları

Ключевые слова: цели обучения, творческий разум, научное мировоззрение подростков, формирование личности учащегося, внутрипредметная интеграция, формы и методы образования

Key words: the aims of teaching, creative mind, adolescents scientific outlook, formative student, intradisciplinary, forms and methods of education